

verwachten is dat als gevolg van de misleidende jaarstukken de koers de werkelijke waarde te boven gaat, waardoor een belegger schade lijdt door aankoop (of aanhouden) tegen een te hoge koers.

De dossiers Landis en LCI dateren van bijna tien jaar geleden. Toch zijn deze dossiers nog steeds actueel: met de accountants van beide ondernemingen is nog steeds geen oplossing gevonden voor de geleden schade. Ook inhoudelijk zijn de dossiers actueel: accountants laten zich nog steeds verleiden tot beperkte controles en zien te makkelijk fraude over het hoofd. Verder zijn accountants te weinig kritisch als zij te maken hebben met megalomane bestuurders. Zij zijn veel te bang hun 'cliënt' te verliezen.

LCI

Op 25 oktober 2001 meldde LCI een tekort van 30 miljoen euro bij haar Oostenrijkse dochter CCW. Dit tekort was in een paar jaar tijd op frauduleuze manier verdonkeremaand door CCW. Zowel de Oostenrijkse externe accountants (een stuk of acht in een paar jaar tijd) als PricewaterhouseCoopers (PwC), de accountant van LCI in Nederland, hebben al die tijd de jaarrekeningen van een goedkeurende verklaring voorzien. Ook de commissarissen van LCI hebben nooit alarm geslagen. Het aandeel LCI verloor 56 procent van zijn waarde op één dag. Het faillissement werd nog geen twee maanden later uitgesproken.

De curator constateerde droogjes dat de "ontdekking van de fraude (...) zou niet tot (een goedkeurende verklaring van) de later vastgestelde jaarrekening hebben geleid en waarschuwend tot een eerder faillissement. Maar door het niet ontdekken op zich heeft LCI geen directe schade geleden. Die schade was al door de fraude zelf ontstaan."

Jegens aandeelhouders geldt echter een andere norm. De aandeelhouders van LCI hebben schade geleden omdat zij hun aandelen hebben gekocht op basis van onder andere de jaarrekening over 2000/2001 en andere uitlatingen die een veel te positief beeld gaven van LCI. Had PwC zijn werk goed gedaan, dan hadden de beleggers een beter beeld van LCI gekregen. In dat geval hadden zij ofwel hun aandelen gekocht tegen een veel lagere prijs, omdat marktpartijen de lagere waarde van LCI in de koers zouden verdisconteren, ofwel zij hadden deze aandelen helemaal niet gekocht.

LANDIS

De onderzoekers van de Ondernemingskamer concludeerden dat Landis zich heeft gedragen als "een man die kaartjes verkoopt voor een theatervoorstelling waarvan hij geen idee heeft of die ooit zal plaatshebben". Een en ander was te wijten aan een megalomaan groeiscenario van overname na overname dat bestuurders en commissarissen voor ogen hadden. De financiering van de overnames liep uiteindelijk geheel vast. Het was volgens de onderzoekers niet de vraag of het mis zou gaan bij Landis, maar alleen wanneer. Uiteindelijk viel op 8 juli 2002 het doek. De VEB wacht in deze zaak al meer dan een jaar op het eindoordeel van de Ondernemingskamer.

Ook de accountant van Landis valt het nodige te verwijten. Nadat curatoren een tuchtklacht tegen de accountant hadden ingediend, oordeelde de tuchtrechter dat "aannemelijk is geworden dat de door de directie van Landis in de jaarrekeningen verwerkte afwijkingen hebben bijgedragen aan een rooskleurig beeld van de financiële positie van de groep. Door de afwijkingen te accepteren heeft verweerder [lees: Ernst & Young als externe accountant] eraan bijge-

dragen dat dit kon gebeuren."

Ook hier geldt: had Ernst & Young zijn werk goed gedaan, dan hadden de beleggers een beter beeld van Landis gekregen. In dat geval hadden zij ofwel hun aandelen gekocht tegen een veel lagere prijs, omdat marktpartijen de lagere waarde van Landis in de koers zouden verdisconteren, ofwel zij hadden deze aandelen helemaal niet gekocht.

INNOCONCEPTS

Deloitte controleerde in opdracht van InnoConcepts de geconsolideerde jaarrekeningen over de boekjaren 2005 tot en met 2009. Wat Deloitte bij InnoConcepts aan controle gedaan heeft, is niet duidelijk. De door de curator geconstateerde fraude ten bedrage van 20 miljoen euro werd over het hoofd gezien bij de controle. Verder liet Deloitte het toe dat InnoConcepts omzet boekte die nog niet behaald was. Uiteindelijk moest deze omzet dan ook uit de boeken geëlimineerd worden. Ook blijken enkele patenten niet in eigendom van de onderneming, maar van externe derde partijen. Al met al genoeg aanwijzingen om aan te nemen dat Deloitte haar controlerende taak onvoldoende heeft uitgevoerd. De VEB heeft inzage gevorderd in het accountantsdossier om dit van een second opinion te laten voorzien. Op die manier kan worden vastgesteld of de schade van de aandeelhouders aan Deloitte is toe te rekenen.

CULTUUROMSLAG GEWENST

De Europese Commissie heeft vorig jaar een aantal rigoureuze plannen gelanceerd, opnieuw ter herziening van de accountancy. Zo wil Eurocommissaris Barnier onder andere een splitsing tussen de advies- en controletaak bij de accountantskantoren bewerkstelligen. Ook in Nederland speelt onder aanvoering van Tweede Kamerlid Ronald Plasterk een hernieuwde discussie over het toezicht op accountants.

Deze goede initiatieven ten spijt, de belangrijkste cultuuromslag zullen accountants zelf moeten bewerkstelligen. Zij zullen terug moeten naar de tijd dat zij hun functie uitoefenden ten behoeve van het maatschappelijk verkeer. Een rechte rug en een goede rekenmachine zijn daarbij essentieel. De witte sokken mogen achterwege blijven. ■

